

DUBROVAČKE ZIDINE I UTVRDE

Grad koji zasluženno drži visoku poziciju na svakome popisu najljepših europskih lokacija, svoju atraktivnost i impozantnost najvećim dijelom dužuje upravo monumentalnim zidinama i utverdama koje su ga stoljećima štatile od neprijateljskih napada i u čiju je izgradnju uloženi velik dio dubrovačkog bogatstva.

Dubrovčani su s gradnjom utvrda započeli pri samom osnutku grada. Naravno, tada se nije radilo o utvrđenjima današnjih razmjera, ali je sigurnost stanovništva u vrijeme burnih povijesnih mijena ipak zahtijevala njihovo postojanje.

Višestoljetna povijest gradnje

Kasniji brojni ratovi, pogotovo oni vođeni tijekom srednjeg vijeka (poznati križarski pohod iz 1204. koji se okomio i na Dalmaciju, vječne borbe s Mlecima i naposljetku Zadarski mir iz 1358. nakon kojeg je Dubrovnik došao pod vlast Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva), doveli su do situacije u kojoj je izgradnja zidina uokolo cijelog grada postala prijeko potrebna.

Međutim, zidine kakvima ih danas poznajemo - one koje svojom snagom i monumentalnošću oduzimaju

dah - svoj su više-manje konačan oblik dobile tek u 15. i 16. stoljeću. Razlog tome bila je sve veća opasnost od turskog nadiranja - iako su dubrovački čelnici nakon pada Carigrada i Bosne sklopili s osvajačima ugovor o slobodnoj trgovini na njihovoj teritoriji, a plaćali su im i godišnji danak, valjalo je i dalje biti na oprezu.

Osim toga, Dubrovnik je već u prvoj polovici 15. stoljeća postao republikom i kao takav je, za razliku od ostatka Dalmacije, bio nezavisan od Venecije, ali se i to moglo brzo i neočekivano promijeniti ako bi se grad previše uljuljkao u sigurnost.

Vješti trgovci, imućni zemljoposjednici i lukavi državnici, gospari su se odlučili osigurati sa svih strana i opasati grad još jačim zidinama od postojećih, stvorivši naposljetku jedan od najbolje utvrđenih europskih gradova.

Preinake srednjovjekovnih zidina

Osim političke situacije, 15. stoljeće donijelo je i promjene u tehnikama ratovanja. Za dotadašnji je način ratovanja hladnim oružjem Dubrovnik bio više nego spreman - visoke zidine i kule bile su učinkovite u obrani

od koplja, strelica, noževa i buzdovana. Međutim, kad se neprijatelj jednom počeo koristiti vatrenim oružjem, postojeća utvrđenja pokazala su se previše izloženima topovskim hicima i njihova je obrambena učinkovitost počela lagano slabiti.

Ratovanje vatrenim oružjem zahtijevalo je snižavanje i ojačavanje postojećih zidina i kula (pogotovo njihova donjeg dijela), a kako su Dubrovčani bili imućni, u te su svrhe u grad doveli najveće onodobne majstore vojnog graditeljstva. Brojne utvrde tad dobivaju oblik najslabiji današnjem (treba istaknuti da su zidine pregrađivane i u nadolazećim stoljećima), a u njihovoj izgradnji i pregradnji istaknuli su se majstori poput Pavla Antonijevića, Bernardina iz Parme, Jurja Dalmatinca i Paskoja Miličevića.

Uz njih je najviše traga u onodobnom Dubrovniku ostavio firentinski graditelj Michelozzo Michelozzi. On potpisuje ključan projekt - prilagodbu postojećih visokih srednjovjekovnih zidina novim potrebama.

Iako se radilo o izuzetno važnom i velikom zahvatu (o čemu svjedoči i Michelozzijeva plaća koja je nadmašila primanja svih zaposlenika Dubrovačke Republike), njegovo je rješenje zapravo bilo vrlo jednostavno. Starim zidinama dodao je niska, masivna, tipično renesansna predziđa koja su stubištima bila povezana s postojećim konstrukcijama i koja su te konstrukcije štitala od napada vatrenim oružjem.

Nova proširenja na određenim su punktovima tvorila polukružne utvrde na kojima je bilo lako baratati topovima, a stare su pak zidine također zadržale svoju funkciju - ako bi se neprijatelj vatrenom silom probio do bedema i započeo borbu hladnim oružjem, još uvijek bi ga čekala velika barijera koja se nije dala baš lako svladati.

Pogled na zidine Dubrovnika

Najljepše utvrde Dubrovnika

Obnovljene zidine okruživale su grad sa svih kopnenih strana, a počevši sa sjeveroistočnim uglom grada, tj. s Utvrdom svetog Ivana nastalom spajanjem dviju starijih kula (Kule od Mula i one svetog Ivana) skošenim zidom, na ključnim se točkama obrane nižu najpoznatije dubrovačke kule i bastioni.

Tvrdava Sv. Ivan

Južne zidine najjače štiti njihov najistureniji dio - Mrtvo zvono - utvrda koja je svoje neobično ime dobila prema zvonu koje je iz obližnje Crkve svetog Petra Klobučića zvonilo u čast mrtvih, a nastala je prema projektu uglednoga graditelja Paskoja Miličevića.

Iako ni približno atraktivna poput, primjerice, najpoznatije Minčete, ova je utvrda imala itekako veliku ulogu pri obrani grada u slučaju eventualnih napada s mora.

Zapadni ugao grada štiti nešto veći i mnogo poznatiji Bokar (Zvezdan). Riječ je o okrugloj, relativno niskoj fortifikaciji s kazamatima (ćelijama za smještaj topova) koja je izravno štitila zapadni ulaz u grad, a projektirao ju je Michelozzo Michelozzi. Nažalost, kasnije intervencije donekle

su izmijenile Michelozzijeve projekt, ali je izvorna zamisao još uvijek vidljiva.

Ono čime se Dubrovčani ipak najviše diče zasigurno je Minčeta, često nazivana najljepšom dubrovačkom kulom. Taj joj je epitet zaslužen pripao jer je riječ o zaista atraktivnoj građevini na kojoj su radili najznačajniji majstori dalmatinske renesans-

ne arhitekture – Michelozzo Michelozzi i Juraj Dalmatinac.

Pogled na Minčetu

Minčeta je sjeverozapadna ugaona kula nazvana po imanju obitelji Menčetić na kojem je i izgrađena. Podignuta je već tijekom srednjeg vijeka, a kako se kasnije njezina visina pokazala neadekvatnom, dubrovački su čelnici održali mnoga vijećanja ne bi li donijeli odluku o njezinu snižavanju. Ta odluka ipak nikad

Bokar štiti zapadni ugao grada

nije donesena jer je Minčeta već tad svojom visinom i ljepotom bila jedno od glavnih obilježja Dubrovnika, a to se nitko nije usudio promijeniti.

Michelozzi ju je tijekom 15. stoljeća zaštitio tako što je oko nje izgradio zaobljeno utvrđenje povezano s niskim predziđem. Istodobno je u njezinoj unutrašnjosti projektirao kazamate i hodnike, prilagodivši je tako ratovanju hladnim i vatrenim oružjem, što je bio domišljat i praktičan potez jer su Turci još uvijek ratovali na oba načina.

Juraj Dalmatinac se nakon Michelozzija pozabavio višim sferama kule, obavivši je polukružnim valjkom, a krasi je i rustikalno krunište s prsobranima. No ona je ipak i dalje bila izuzetno visoka u usporedbi s ostalima i kao takva vrlo pogodna za napad neprijatelja topovskim kuglama. Nasreću to se nije dogodilo, a Minčeta i dalje s ponosom nosi titulu najljepše kule.

Sjeverne zidine imaju nekoliko manjih obliha utvrđenja, a krug započet u luci u njoj i završava - ovaj put na sjeveroistočnom uglu, suprotno od monumentalne Utrve svetog Ivana, gdje je tijekom 15. i 16. stoljeća izgrađen Revelin. Riječ je o jednoj od najprepoznatljivijih dubrovačkih utvrda koja je svojevremeno imala dvostruku namjenu – obranu istočnih gradskih vrata i obranu luke.

Izgradnju Revelina započeo je sveprisutni Michelozzi, a dovršio ju je polovicom 16. stoljeća Antun Ferramolino. Riječ je o fortifikaciji skošenih stranica, opasanoj jarkom i vizualno vrlo atraktivnoj.

O toj atraktivnosti svjedoči i činjenica da je utvrda prije nekoliko godina u potpunosti obnovljena, njezine su prostorije danas klimatizirane, opremljena je dizalom, TV-om, internetom i protupožarnim sustavom, a tijekom Dubrovačkih ljetnih igara velik se

Revelin je zaštitnik istočnog dijela Grada

broj predstava odvija upravo na toj lokaciji.

Osim spomenutih, duž zidina postoje i brojni manji bastioni i utvrde poput Bastiona Margarita, Tvrdave sv. Frane, Tvrdave Gornji ugao, Tvrdave sv. Barbare, sv. Lucije, sv. Katari

ne... Iako ta utvrđenja svojom impresivnošću možda ne stoje uz bok Minčeti ili Bokaru, definitivno upotpunjuju snagu i sigurnost jednog od najpoznatijih utvrđenih gradova na hrvatskoj obali.

www.t-portal.hr